

President Toomas Hendrik Ilves kutsus täna Riigikogu hooaja avaistungil parlamendisaadikuid ja valitsust käsitlema Eestit siirdeajastu lõpetanud ühiskonnana ning viima poliitikakujunemise mehhanismi vastavusse muutunud oludega.

Riigipea hinnangul lubab eurole üleminek poliitikutel hakata analüüsima põhjuseid, miks tõi käimasolev majandussurutus Eestile kaasa suure tööpuuduse, eelarvetulude kärbumise ja paljude inimeste jäämise laenuõksu.

„Meie eesmärkide sõnastamine ja lattie seadmine on edaspidi meie endi teha. Kes me tahame ühiskonna ja riigina olla? Kelleks saada, kuhu pürgida? Mis on me paleus? Ja mis peaasi – kas uus arengufaas nõuab muutusi meie mõtlemises ja teguviisis?,” esitas president Ilves Riigikogule vastust vajavaid põhimõttelisi küsimusi.

Tema hinnangul tuleb poliitikutel ja erakondadel varasemast rohkem tegelda makrotasandi otsuste mõjuga üksikisikule ja ühiskonna väiksematele gruppidele. Eesti ees seisvate keeruliste ülesannete hulgas kõrgub president Ilvese arvates esikohal see, kuidas vähendada siirdeajastul end kaotajatena tundma hakanute hulka.

Riigipea kõne teised sõnumid:

- tunnustus Riigikogule ja valitsusele majanduse tasakaalustamise ja eurokriteeriumide täitmise nimel langetatud raskete otsuste eest;
- parlament peab üha enam muutuma seaduste menetlemise asutusest eri vaatenurki kajastavate seisukohtade arutelu foorumiks;
- Riigikogul tuleb täita oma rolli järelevalveorganina ka võimaliku hinnatõusu pidurdamisel, innustades selleks tarbijakaitset ja kodanikuühiskonda;
- Eesti rahvas ei ole reformidest väsinud. Eesti rahvas on väsinud tühjadest lubadustest ja naeruväärsetest katsetustest. Eesti vajab jätkuvalt nii haldusreformi kui ka sisulisi ümberkorraldusi haridusmaastikul;
- Eesti 2011. aasta eelarve saagu pigem ettevaatlik kui optimistlik
- Eesti eesmärkide aluslepet ehk põhiseadust ei peaks muutma hetkeemotsiooni ja hetkevajaduse ajal;
- Valimiste-eelses mõttevahetuses tuleks keskenduda erinevate ideede ja ettepanekute võrdlusele, mitte aga seisukoha esitaja kritiseerimisele.

Vabariigi Presidendi kõne täistekst:

Vabariigi President Riigikogus 13. septembril 2010

Austatav Riigikogu esimees,
Riigikogu liikmed,
peaminister ja valitsuse liikmed,
mu daamid ja härrad, head sõbrad.

Õeldakse, et kordamine on tarkuse ema, aga vahel on kordamine parim viis end tüütuks teha. Seepärast jätangi ma kordamata oma arvamuse erinevate seaduste ühes pakis vastuvõtmise, õigusloome praagi, põhiseaduse teadliku eiramise ja seaduste abil ärihuvide teenimise kohta. Kinnitan vaid, et mu arvamus ei ole muutunud.

Keskendugem täna tulevikule.

Head Riigikogu ja valitsuse liikmed.

Poolteist aastat tagasi osutasin iseseisvuspäeval Jõhvis, et hindan valitsuse ja parlamendi töö tulemuslikkust selle alusel, kas Eestil õnnestub täita eurole üleminekuks vajalikud Maastrichti

kriteeriumid; kas Eesti saab 2011. aasta alguses euroala liikmeks. See oli lattu, mille ületamine pidi näitama nii teistele kui eelkõige meile endile, kas tegime piisavalt, ja kas tegime õigel ajal.

Ma tänan ja tunnustan teid, head Riigikogu liikmed. See eesmärk on saavutatud.

Sellest latist saime üle. Ma kiidan valitsuse otsustavust ja üksmeelt, sest tean, et eelarvepuudujäägi vaoshoidmine, kulude pidev kärpimine majanduslanguse ajal ja nende otsuste selgitamine pole kerge ei poliitiliselt ega emotsionaalselt.

Ma tunnustan Riigikogu kõigi fraktsioonide, eriti opositsiooni kuuluvate parlamendisaadikute vastutustunnet. See säästis Eestit tarbetust sisepoliitilisest lisapingest ja inetutest nääklustest teemadel, mis pole partei-, vaid riigipoliitilised.

Loodan, et kriisi leevenemine lubab kõigil erakondadel, aga ka kõigil valijatel hakata süvitsi tegelema kriisi Eesti-siseste põhjustega. Vaid nii saaksime ränki tagasilööke tulevikus vältida või nende mõju pehmendada. Pole ju teadmata, et vähemalt osaliselt oli majanduslanguse ulatus, meie maksulaekumiste kärbumine, tööpuuduse kasv ja paljude inimeste laenuõksu sattumine programmeeritud meie tõusuaegse majandus-, rahandus-, haridus- ja sotsiaalpoliitika olemusse.

Austatav Riigikogu.

Eesti üleminek eurole märgib täiesti uue etapi algust Eesti sise- ja välispoliitikas. Oleme kohale jõudnud. Eesti ligi 20 aastat väldanud teekond tagasi Euroopasse on vähemalt vormiliselt ja institutsionaalselt lõppenud. Lihtsamalt öeldes – Eesti üleminekuperiood on läbi ning koos sellega ei kehti enam ka meie raskest minevikust otsitud ettekäänded ja vabandused. Keegi teine ei kehtesta meile enam ei reegleid ega eesmäärke. Me täidame oma kohustusi ja kokkuleppeid liitlaste ja partneritena. Ja kaasotsustajana sõnastame ka ühiseid sihte.

Ent põhiosas on meie eesmärkide sõnastamine ja lattide seadmine edaspidi meie endi teha. Kes me tahame ühiskonna ja riigina olla? Kelleks saada, kuhu pürgida? Mis on me paleus? Ja mis peaasi – kas uus arengufaas nõuab muutusi meie mõtlemises ja teguviisis?

Selleks tulebki Eesti rahval koos erakondadega algava valimiskampaania ajal selgeks vaielda, kas oma riigi taastamise tööd hästi kõlvanud silmamõõdust, kirvest ja labidast meile edasiseks piisab? Või oleks mõistlikum võtta kasutusele parimad täppismõõtmise ja peenviimistluse tööriistad, olgu kas või materjalikao vähendamiseks?

Kindlasti peaksime omaks võtma suhtumise, et ühe riigi ja rahva pikaajalist head käekäiku ei kindlusta kaalamurdvate tõusude ja languste vahel pendeldamine. Elu pole poisikeste spordivõistlus. Eelarve kärpimise tšempioni tiitel pole ju päris see, mida ükski normaalne riik võita ihaldaks.

Täpselt niisamuti ei näe küps ühiskond ja tema poliitiline juhtkond tööpuudust üles-alla liikuva statistilise kõverana, vaid pigem iga majanduslanguses töötuks jäänu ja tema pere tragöödiana. Äikesetormis minema lennanud majakatus ei peaks alati käivitama süüdlase otsingut. Kannatada saanud maja inimlik mõõde on vihma käes istuv perekond ja just nende mure tuleb lahendada esimeses järjekorras. Nüüdsest viivad Eestit edasi oskus kuulda pooltoone ja tõlkida makrotasandi otsused mikrotasandi mõjudeks.

Mu daamid ja härrad.

Ma kutsun parlamenti üles jõuliselt täitma ka oma kohust ühiskondlike protsesside mõtestaja ja järelevalvajana. Tunnustan Riigikogu inimarengu aruande, tööpuuduse ja teiste kogu ühiskonda puudutavate küsimuste avaliku arutelu eest. Ühtki Eesti ühiskonna probleemidest ei saa lahendada ühe lihtsa otsuse või loosungiga. Ükski lahendus ei ole kõikide meelest õige.

Täiskasvanuks saanud riigis ei näita parlamendi töö tulemuslikkust seaduseks saanud sõnade summa. Rahva esinduskogu põhitööks jääb ka edaspidi uute seaduste vastuvõtmine ja olemasolevate kohendamine. Siiski näitab Riigikogu professionaalsust tema liikmete tahe ühiskonna üldtähtsaid probleeme arutada, lahendusi otsida ja läbi rääkida. Eesti vajab edasi liikumiseks põhjalikku, avalikku ja otsekohest arutelu, milles iga kodanik ka oma seisukohad ära võib tunda.

Riigikogu teine tähtis roll on järelevalvaja oma. Mida lähemale jõuame 1. jaanuarile, seda

suuremaks paisub paljude hirm ähvardava hinnatõusu ees. Vähemalt osaliselt on neil hirmudel ka alust, sest meil ei tasu alahinnata osa kaupmeeste soovi peita oma kasumiahnust uute rahatähtede taha. Samas pole võimalik jääda ükskõikseks ka juhul, kui hirmu võimaliku hinnatõusu ees asuvad teadlikult külvama poliitikud.

Sestap julgustan Eesti rahva esindust, eriti aga tarbijakaitset ja kodanikuühiskonda käituma küpse riigi küpsete kodanikena. Väljapressijatega koostööd ei tehta. Neilt kaupa ja teenuseid ei osteta. Hirmutajatele valimispäeval hääli ei anta.

Daamid ja härrad!

Põhiseaduse preambula ütleb poeetiliselt ja sisendusjõuliselt: "Eesti riik peab olema kaitseks sisemisele ja välisele rahule ning pandiks praegustele ja tulevastele põlvedele nende ühiskondlikus edus ja üldises kasus."

Seepärast kutsun meie arengu uuel etapil kõiki poliitilisi jõude keskenduma ühiskonnale. Põhiseadus kohustab meid edendama Eestit nii, et siin oleks eesti keele ja kultuuri kindel kants; turvaline ja salliv paik, kus on hea elada.

Ma ei pea silmas üksnes riiki ja selle institutsioone. Eestit rikastavad suurepärased vabatahtliku ühistegemise vormid nagu Kaitseliit, kogukonna- ja külaliikumised ning rahvakultuuri seltsingud. Me peame neid senisest veelgi rohkem toetama. Me võiksime neid palju julgemini kaasata ühiste eesmärkide saavutamisse.

Meie Euroopasse naasmise teel tekkinud mured vajavad tähelepanu veel terve inimpõlve. Kaaskodanikku on raske kiiresti aidata, kui töötuse või tõrjutuse on põhjustanud ühekülgne viletsapoolne haridus ja õpetatud abitust kätkev ellusuhtumine. Eriti siis, kui abistamise asemel peibutatakse valedega, kui hädas olija taandatakse almuse palujaks, kui tema murest saab mõne populistliku poliitiku rõõm.

Eesti rahvas on arvult väike. Seepärast ei tohi mitte ühegi inimese saatusele käega lüüa. Kuidas vähendada siirdeajastul tekkinud kaotajate hulka, on üks meie ees seisvatest

keerulistest küsimustest. Loosungid nagu "haldusreform" ja "haridusreform" iseenesest ei aita. Eesti pole reformidest ja muutustest väsinud, nagu teinekord tavatsetakse nentida. Pigem on Eesti tüdinenud lähenemisviisist, kus ratsionaalne võit ja ühiskasu mattub kohe emotsionaalse ning kaotustele keskenduva vastasseisu alla.

Eesti vajab jätkuvalt nii haldusreformi kui ka sisulisi ümberkorraldusi haridusmaastikul.

Mida me ei vaja, on suured sõnad ja naeruväärsed katsetused, mille ainsaks tulemuseks on riigi kahanenud tõsiseltvõetavus.

Austatav Riigikogu.

Teie olulisimaks tööks on 2011. aasta riigieelarve ja läbirääkimised rahvaga järgmise nelja aasta tegevuskava üle. Ma rõõmustan koos teiega, et hullemad ajad majanduses paistavad olevat möödas. Lootkem sellele, et samas olgem valmis, et käimasoleva kriisi ohud meie välisurgudest sõltuvale majandusele pole lõplikult kadunud. Seepärast on äärmiselt oluline, et tuleva aasta eelarve oleks pigem ettevaatlik kui optimistlik. Saagu see teie pärandiks märtsis kogunevale uuele Riigikogu koosseisule ja seejärel ametisse astuvale uuele valitsusele. Olgu see signaal, et vastutustunnet vajame ka edaspidi, nii järgmisel aastal kui järgmistel kümnenditel.

Põhiseadusest. Põhiseadus ei ole pelk juriidiline tekst, vaid ühiskonda koos hoidev aluskokkulepe. Eesti rahvas võttis põhiseaduse vastu 1992. aasta rahvahääletusel ja täiendas seda Euroopa Liiduga ühinemiseks aastal 2003. Seni on põhiseadus aidanud hoida Eestit heal kursil.

Kas on nüüd aga tekkinud olukord, kus rahvas vajab edasi minemiseks päris uut aluslepet, uut põhiseadust? Mina sellist vajadust praegu ei taju ega adu ka Eesti kodanikkonna tungivat sellekohast soovi.

Akadeemiline arutelu põhiseaduse tähenduse, tõlgenduste ja muutmise vajaduse üle on põhiseadusega sama vana. Kahtlemata on vaja seda arutelu jätkata. Võimalik, et selle arutelu

tulemusel sünnib kunagi Eesti rahva uus kokkulepe riigi ja rahva eesmärkide ja nende saavutamise viisi asjus. Aga, mu daamid ja härrad, põhiseadus ei ole enam põhi seadus, kui teda muudetakse hetkeemotsiooni ja hetkevajaduse ajal. Põhiseaduse iga säte peab olema ühisel nõul heaks kiidetud. Vaid nii toimib see praeguste

ja tulevaste põlvete hüvanguks. Seda enam, et meil on palju pakilisemaid küsimusi, millele algava valimiskampaania ajal ühiselt vastuseid otsida.

Valimistest. Jah, valimisheitlus ja debatt on juba alanud. Oma ideid Eesti elu edendamiseks käivad välja nii poliitikud kui erinevad huvigrupid.

Tööandjate poolt paar nädalat tagasi välja käidud manifestist on tänaseks juba palju räägitud. Paljusid nende seisukohtadest ma kodanikuna ei jaga, sest need lihtsalt ei haaku siirdefaasist väljunud ja avatud Euroopas toimiva ühiskonna tegelikkusega.

Ent ma ei saa nõus olla sellega, et ettepanekute tegijat tabab materdav kriitika. Eesti vajab mõtete vahetust ja edasiviivat vaidlust. Kriitikast ei piisa, kui seejuures ise konkureerivaid ideesid ja alternatiivseid lahendusi ei pakuta. Ärgem tahtkem silmakirjalikku, halvas mõttes poliitkorrektset ühiskonda, kus meeldida-tahtmiseks öeldakse üht, kuid seejuures mõeldakse teist. Meil ei ole ideid ja vaatenurki üle, vaid puudu. Seega tuleb inimesi julgustada, mitte arutelust eemale peletada. Avaliku arutelu osaliste vastu suunatud rünnaku tulemuseks on majanduslike ja maailmavaatelistel huvide varjatud läbisurumine.

Sisulise diskussiooni alustamiseks peavad oma ideede ja soovidega erakondade kõrval julgelt, alandusi kartmata esile astuma kõik need, kellele Eesti korda läheb. Vaid nii leiame uue vaatenurga oma probleemide nägemiseks ja seni saavutatatu hindamiseks. Vaid nii on ka sellest saalist kasu kõigele ja kõigile, kelle ühisnimetajaks on Eesti.

Head Riigikogu liikmed!

See on Riigikogu 11. koosseisu viimase parlamendihooaja avaistung. Veidi vähem kui kuue kuu pärast annavad Eesti Vabariigi kodanikud teie tööle hinnangu. Nemad otsustavad, kelle

tööleping rahvaga oma esinduskogus järgmiseks neljaks aastaks pikeneb ja kelle oma mitte. Panen teile südamele, et valimiste lähedus ei peata Eesti Vabariigi põhiseaduse kehtivust. Valimiste lähedus ei kahanda teie vastutust veel langetamata otsuste ees. Soovin teile siiralt palju ja sisulist tööd, vastutustunnet ja hakkama saamist.

Riigikogu on selleks võimeline, nagu oleme nii sel aastal kui ka varem korduvalt kogunud. Jõudu tööle. Ma tänan.

Vabariigi Presidendi Kantselei
avalike suhete osakond
tel 631 6229